

## **Indlæg til Konferencen LANGTIDSBERERE AF HÅB 22. april 2022. Mygdal.**

Jeg er ofte blevet spurgt om, hvorfor billedkunst er vigtig for det enkelte menneske og for samfundet som sådant. Og det andet vigtige spørgsmål jeg også ofte er blevet konfronteret med: Kan billedkunsten få en særlig betydning for de mennesker, der har fået en tung skæbne – enten fysisk eller psykisk.

Vi skylder disse mennesker ekstra opmærksomhed og det vil uden tvivl blive en ny, inspirerende og givende oplevelse for dem at komme ind i billedkunstens ofte eventyrlige verden. Men det er også vigtigt, at de får mulighed for at opleve dens mange genskabelser af vore skiftende livssituationer og selv blive aktive deltagere i mange af de livgivende processer, som skabelsen af billedkunst rummer.

Der er mange svar på spørgsmålet om, hvorfor billedkunsten kan få en vigtig betydning for vor orientering i verden og hvorfor netop dem, der er hårdt ramt af livets tilskikkelser kan opleve billedkunstens verden som et nyt og inspirerende sted. Et af svarene er, at vi ofte glemmer, at billedkunstnerne formidler en viden om virkeligheden, som det verbale sprog – det sprog, som vi taler til daglig – ikke har mulighed for at formidle og i visse tilfælde slet ikke kan indfange.

Ofte har jeg oplevet under mødet med et billede, f.eks. af Van Gogh eller en skulptur – f.eks. af Michelangelo, at billederne næsten ætser sig ind i min fantasi og bliver ved at dukke op og stille nye og væsentlige spørgsmål til mig – både om livet og døden. Hvis vi vender billedkunsten ryggen, er der derfor megen indsigt og viden om den indre og ydre verden, som vi ikke får. Og netop fordi det billedkunstneriske sprog er så intenst og så stofligt kan det gøre små nuancer og store perspektiver nærværende og vedkommende.

Den store italienske renaissancekunstner, Leonardo da Vinci hævder således, at der er en viden, der er udtrykt i det billedkunstneriske sprog og den ”taler ikke med ord (og endnu mindre med tal)”;<sup>1</sup> (Den) udtrykker sig ved hjælp af kunstværker”. Og om billedkunsten har den tyske digter Rilke i sin bog om den franske billedhugger Rodin udtalt, at vi må forstå, at øjet er ”sjælens vindue.”<sup>1</sup> Og billedkunsten har også en sjælden evne til at skabe et stimulerende miljø og sætte et poetisk perspektiv ind i en ofte grå og kold teknologisk verden. Den norske arkitekturteoretiker Christian Norberg-Schulz, introducerede i 1970’erne begrebet ”eksistentielle rum. ”Med dette begreb ønsker han at understrege, at både arkitekten og billedkunstneren må være opmærksom på, hvor vigtigt det er at analysere forholdet mellem mennesker og omgivelser og skabe visuelle miljøer, hvor arkitektur og kunst på en tydelig måde fremhæver omgivelsernes særlige karakter og giver dem nye dimensioner og kvaliteter. Det er netop særligt væsentligt at løse denne opgave på hospitaler og andre institutioner, hvor de syge opholder sig –netop Benthes skulpturer har i flere af hendes udsmykningsopgave haft denne virkning.

Når den psykisk syge møder billedkunsten bliver han/hun ført ind i en ny intens og udtryksmættet verden, der ikke alene taler til intellektet, men først og fremmest vækker fantasien og alle sanser – og det betyder at fortrænginger, traumer og andre lidelser kan blive trængt tilbage og blive indtaget af de nye oplevelser. Og denne virkning bliver forstærket, når

---

<sup>1</sup> Maurice Merleau-Ponty, *op.cit.*, 1970, p. 54. Citaterne fra Leonardo da Vinci stammer fra Robert Delaunay’s bog, *Du cubisme à l’art abstrait*, Paris, 1957, p. 175. Se også Rilke, *Auguste Rodin*, Paris, 1928, p. 150.

de sårbare selv får mulighed for at arbejde med pensel og lærredet – slumrende skabende evner bliver vakt til live og engagerer sindet.

På psykiatrisk Hospital i Risskov fik meget syge patienter mulighed for at arbejde med pensel og lærred i samarbejde med en kunstterapeut.

Overlæge Hanna Stubbe Teglbjærg kommenterer projektet således:

' – Min undersøgelse viser, at det især er nogle af de mest syge patienter med psykoser og personlighedsforstyrrelser, der har glæde af det. Det er også dem, vi har sværest ved at hjælpe med de eksisterende behandlingsmuligheder.

Se Kristelig Dagblad: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/liv-sj%C3%A6l/nu-er-det-bevist-kunst-kan-lindre-sygdom> Det er glædeligt for os, der støtter sådanne projekter.

Men jeg er personlig sikker på, at der kan fremkomme endnu bedre resultater, hvis det er en billedkunstner, der står for sådanne projekter. Det skyldes at han/hun selv ofte på et højt plan kan indføre den syge i de frigørende kunstneriske processer. Og som indledende inspiration vise, hvorledes det foregår. En af mine venner billedkunstneren Tine Hecht Petersen har sammen med andre kolleger fra kunstens verden, arbejdet med de dybt traumatiske børn på Sjælsø, som jo er vort frygtelige udrejsecenter. Det har resulteret i, at børnene efterhånden er blevet almindelige engagerede og glade børn. Tine og hendes mand Pontus Kjærman har også arbejdet med blinde og svagt seende – og igen med meget positive resultater. De har sammen med de blinde skabt en fantastisk bæk, der er blevet støbt i keramik. Det har været en af mange positive oplevelser, når det gælder forholdet mellem kunst og de sårbare.

Derfor vil Benthes engagement og arbejde indenfor dette felt være af stor betydning. Arbejdet med leret til opbygning af skulpturer og andre skulpturelle arbejder i det private eller i det offentlige rum kan have en særlig frigørende og dermed helbredende virkning. Både hos psykisk syge og handicappede udløser dette kreative arbejde særlige frigørende kræfter.

Billedkunsten kan skabe en større forståelse for sygdomme, der hidtil har været henvist til at føre en skyggetilværelse, - som det gælder for især ME-patienter.

Hvilket skyldes, at det billedkunstneriske udtryk har en intensitet og anskuelighed, der appellerer stærkt til - ikke alene intellektet, men også til fantasien og alle fem sanser.

En glemt sygdomsgruppes lidelser og sensible håb kan derfor, gennem billedkunsten, blive en levende virkelighed, der på en ny måde og gennem billeder og symboler, kan tale stærkt til lægernes og vi andres engagement og inspirere os til at åbne en lukket verden.

Men billedkunstnerne kan også have betydning for patienterne - også dem der er ramt af ME: Det drejer sig om et forsøg på at vække deres lyst til at finde symboler, - afsnit af billede fortællinger, der rummer fortolkninger af deres sygdom. Netop deres møde med engagerede billedkunstnere, som inspirerer dem til at finde selv små visuelle udtryk for deres situation, kan bidrage til at den fastlåste verden, som de lever i, kan blive åbnet. Hvor ordet og begreber ikke kan finde vej, kan det billedkunstneriske udtryk komme frem, fordi det appellerer så stærkt til hele mennesket. Billedkunstneren kan inspirere - også de syge - til selv at blive en del af den billedkunstneriske verden og meddele sig gennem billeder og symboler.

Det kan føre til, at de selv kan være med til at lukke døre op, som før var lukkede, og drage erfaringer og håb frem i lyset, som før lå tavse i mørket.

Else Marie Bukdahl

Dr. Phil. Tidl. Rektor for Det Kongelige Danske Kunstakademis Billedkunstskoler i København